

Razvoj teorije spola

"Spolna razlika je ena izmed poglavitnih filozofskih tem naše dobe," je pred več kot tridesetimi leti zapisala francoska feministka Luce Irigaray. "Po Heideggerju ima vsako obdobje temo, o kateri razmišlja. Spolna razlika je tema našega časa, ki lahko postane naše odrešenje, če o njej poglobljeno razmišljamo."

Več kot očitno je, da je Irigarayeva imela prav: spolna razlika je ena izmed vodilnih tem našega stoletja, kajti človek se še nikoli poprej ni tako intenzivno ukvarjal s pojmom moškosti in ženskosti, kot to počne sedaj: sprašuje se, od kod izvira njuna razlika, čemu ta sploh služi in kaj pravzaprav pomeni. Zanima ga, ali je spolna razlika za človeštvo nekaj ključnega ali pa jo lahko zavržemo oziroma presežemo. Zastavlja si vprašanje, ali šteje več, kako se rodimo ali kaj postanemo? In telo? Nam omogoča svobodo ali pa nas ovira pri izražanju našega resničnega jaza? To je samo nekaj vprašanj, ki jih je premišljevanje o spolni razliki odprlo. A žal nam odgovori na ta vprašanja niso prinesli odrešenja, kot je Irigarayeva želela. Naše obdobje je spolno razliko označilo kot največji problem in zato zabredlo v ideologijo, ki se imenuje: *teorija spola*.

Gabriele Kuby, nemška sociologinja in poznavalka omenjene teorije, jo opisuje kot

"največji možen upor proti Bogu,"² papež Benedikt pa je članom sodišča rimske rote leta 2012 pojasnil, da gre za "revolucionarno antropologijo," ki vsebuje "globoke laži."³ Tudi papež Frančišek jo je na neštetih potovanjih označil za "napako razuma, ki povzroča toliko zmede."⁴

V čem je njena revolucionarnost in kako to, da človeštvu prinaša toliko zmede? Teorija spola v svoji srčiki progresivno odpravlja z vsem, kar je pri človeku 'človeškega' – torej povezanega z njegovo naravo – in mu v zameno ponuja svojo ideološko alternativo. Negira naravno razliko med spoloma in uči, da sta si moški in ženska popolnoma enaka. Različna ju je naredila le patriarhalna družba, ki je vsakemu posebej dodelila različne (češ, neenake) družbene vloge in stopnje moči.⁵ Teorija spola posledično ne verjame v ontološko edinost med moškim in žensko, še manj v njuno naravno privlačnost ter v cilj njune zveze: v rodovitno ljubezen. V zameno

promovira svobodne, nekonvencionalne in nerodovitne (homoseksualne) odnose. Zakaj? Ker je prepričana, da je heteroseksualnost (še posebej, če jo živimo znotraj zakonske zveze) zgolj diktat moško-ustvarjene družbe, ki od ženske zahteva, da mu je podložna in da mu rodi potomce.⁶ Teorija spola dalje napada naravno družino, ko omalovažuje krvne vezi med starši in otroki, zanika potrebo otrok po očetu in mami ter zanika posebnosti materinske in očetovske vloge. Po teoriji spola bi družina morala postati odprta skupnost, neke vrste 'sestavljanka' odraslih z otroki ali brez. In nenazadnje, teorija spola celo zanika sam obstoj moške in ženske narave, ki se odraža v moški in ženski identiteti.⁷ Po njenem je to 'zaprt sistem dveh spolov', ki bi ga morali preseči ter v zameno sprejeti 'spekter' spolov, kajti le-ta človeku omogoča svobodo, ki je do sedaj še ni okusil: ustvari si lahko sebi lasten spol, in to neodvisno od svojega biološkega telesa. Kajti resnični spol je le tisti, ki ga človek občuti v glavi.

Iz tega kratkega povzetka je razvidno, da nova filozofija spola ruši celoten naravni in družbeni red ter želi vzpostaviti novega. Ni samo revolucionarna v smislu 'blaznih idej', ki so zapisane v knjigah in s tem oddaljene od nas, ampak – kot še nobena ideologija doslej – posega v naša konkretna življenja in to v naša najintimnejša in najranljivejša področja. Pod vprašaj daje vse izkušnje in prepričanja, ki so za nas bistvenega pomena: naš odnos do očeta in mame, do nasprotnega spola, do potencialnih otrok in nenazadnje do lastnega telesa. Marguerite A. Peeters, novinarka in poznavalka teorije spola, govori o dekonstrukciji vsega, na čemer so bile zgrajene zdrave in avtentične tradicije in kulture.⁸ Zdrave kulture pa so lahko zgrajene le na zdravi antropologiji, ki diha z naravo. To je potrdil tudi zaslužni papež Benedikt XVI., ko je v okrožnici *Ljubezen v resnici* zapisal, kako nevarno je ločevanje kulture od človeške narave: ko "kulture več ne najdejo merila znotraj narave, /.../ grozita človeštvu dve nevarnosti: zasužnjenost in manipulacija."⁹ Ta grožnja človeškega dostojanstva pa

ni nastala čez noč. Kot podmornica se je v različnih in tudi nepovezanih krogih razvijala več kot stoletje.

IDEOLOŠKI OČETJE TEORIJE SPOLA

Čeprav za teorijo spola uporabljamo ednino,¹⁰ bomo v nadaljevanju razbrali, da ta ni proizvod enega avtorja. Je skupek najradikalnejših in najliberalnejših teorij, ki so se pojavile v 19., 20. in 21. stoletju in ki so zadevale (1) razrešitev 'problema' spolne razlike; (2) žensko osvoboditev; (3) transformacijo spolnosti in družbe ter (4) nov pogled na spolno identiteto. Kljub temu, da se vsaka teorija ni ukvarjala z vsemi naštetimi temami in tudi znotraj istega vprašanja ni predlagala istih rešitev, pa jih povezuje vsaj troje: (1) odmik od narave (kajti ta človeka omejuje), (2) padec moralnih vrednot in (3) ustvarjanje brezrazredne družbe, v kateri ne bo razlik, ampak popolna enakost.

Zgodovinsko-dialektično interpretacijo spolne razlike najdemo že v 19. stoletju pri Marxu (1818-1883) in Engelsu (1820-1895), sredi 20. stoletja pa se je je znotraj eksistencializma lotila Simone de Beauvoir (1908-1986), ki je v sedemdesetih vplivala na ameriške feministke (Shulamith Firestone, 1945-2012 in Kate Millett, 1934-2017). Teoriziranje o spolni razliki, spolnosti in spolni identiteti se najradikalnejše zaključijo pri Judith Bulter (1956), ki ne samo, da ovrže kategorije moškosti in ženskosti, ampak celo dekonstruira sam subjekt. Na razvoj teorije spola je vplival tudi Sigmund Freud (1856-1939), ki je s svojo teorijo o libidu zaznamoval psihologijo in vplival na spolno revolucijo. Ne moremo pa tudi mimo intelektualcev Frankfurtske šole, ki so Freuda in Marxa vključili v svojo družbeno teorijo.

Neodvisno od filozofije, psihoanalize in družbene teorije je teorija spola v praksi nastajala med 'strokovnjaki' spolne identitete (John Money, 1921-2006). Prvič se je uveljavila s pomočjo aktivista Franka Kamenya, ki je pri Ameriškem združenju psihiatrov dosegel izbris

homoseksualnosti iz priročnika za duševne motnje. Drugi prelomni dogodek pa se je zgodil leta 1995, na četrti svetovni konferenci žensk v Pekingu, ko je organizacija Združenih narodov teorijo spola vključila v svoj program.

MARX IN ENGELS

Omenili smo, da teoretična predpostavka za teorijo spola sega v socialistično ideologijo.¹¹ Tukaj imamo predvsem v mislih ideje Engelsa, izražene v knjigi *Izvor družine, privatne lastnine in države*. Knjiga med drugim govori o razmerju med moškim in žensko znotraj monogamnega zakona, v katerem pa po avtorju biva prva neenakost: ženski ekonomski status je nižji od moškega. Engels piše: "On (moški) je v družini buržuj, žena pa predstavlja proletariat."¹² Moški namreč "pridobiva in hrani družino, kar mu daje gospodujoč položaj",¹³ ženska pa opravlja vlogo "služkinje, odrinjene od sodelovanja v produkciji".¹⁴ To stanje je po Engelsu prinesel patriarhat, ki temelji na monogamni zakonski zvezi. Zakonska zveza torej za nemškega filozofa ne predstavlja sprave med moškim in žensko ali najvišjo obliko njunega sobivanja, ampak ravno nasprotno. Zanj je le "podreditev enega spola drugemu", "nasprotje med spoloma, ki je bil neznano skozi celotno zgodovino". Že leta 1846 sta skupaj z Marxom napisala naslednje:

"Prva delitev dela je delitev med možem in ženo zato, da rodita otroke. In danes lahko dodam: Prvo razredno nasprotje, ki se pojavi v zgodovini, se je rodilo z razvojem nasprotja med možem in ženo v monogamnem zakonu in prvo razredno zatiranje se je rodilo hkrati z zatiranjem ženskega spola s strani moškega."¹⁵

Po Engelsu je delitev dela znotraj zakona/družine rodilo različno ekonomsko stanje pri moškem in pri ženski, kar se je posledično prelevilo v nadrejenost moškega nad žensko: ženska je postala njegova lastnina, kar, kot pravi Engels, prej ni bila. V pravadnini naj bi namreč vladal matriarhat, kjer so žensko častili kot simbol plodnosti.¹⁶ Družbena

sprememba dela (od lova in nabiranja, do živinoreje, poljedelstva, itd.) je moškemu dala lastnino in mu dodelila mesto glave družine. To mesto pa je moški izkoristil in ženo postavil za svojo služkinjo. Prvi pogoj za žensko osvoboditev izpod moškega sistema moči Engels vidi v ponovni vključitvi vseh žensk v javno dejavnost. Ob tem pa mora monogamna družina prenehati biti gospodarska enota družbe. Z drugimi besedami to pomeni: prva in najpomembnejša revolucija se mora zgoditi znotraj družine: očetu je treba odvzeti moč, mati (in vse ženske) si mora pridobiti kontrolo nad telesom in vstopiti na trg dela, za otroke pa mora poskrbeti družba.

Pri Marxu in Engelsu seveda še ni govora o ideologiji spola. Toda njuna interpretacija razlike med spoloma (in želja po enakosti) je močno vplivala na teoretski razvoj drugega vala feminizma.¹⁷

SIMONE DE BEAUVOIR

Simone de Beauvoir, filozofinja, najbolj znana po knjigi *Drugi spol*, je povzela Marxovo in Engelsovo idejo o zatiranju in drugorazrednosti ženske ter njeno situacijo potrdila preko filozofskih konceptov eksistencializma.

Po Sartru je povzela koncepta transcendence (*pour-soi*) in imanence (*en-soi*), po Heglu pa njegovo razlago odnosa jaz/drugi. Sartrovo dvojnost obstoja oz. zavesti je pripisala moški in ženski poziciji: moški je avtonomen, svobodno izraža samega sebe in se presega. Je neodvisen (določa se sam po sebi), aktiven, produktiven, torej uživa transcendenco. Ženska je njegovo nasprotje, določa se po moškem, je od njega odvisna, podrejena, pasivna, zatrta in manjvredna. Ženska živi v imanenci. V Heglovi govorici bi to pomenilo: on je Subjekt, Absoluten, ona je Drugo. Moški in ženska si torej stojita v nasprotju, oba v boju za transcendenco, ampak ona (Druga) še vedno ostaja v degradirani imanenci.

Kot sta zapisala že Marx in Engels, se je tudi de Beauvoirjeva strinjala, da žensko v

tej 'Drugosti' pušča patriarhalna družba, ki ji je dodelila 'žensko naravo'. Ta pa po njenem ni nič drugega kot družbeni, kulturni in zgodovinski konstrukt, ki ji ga je pripisal moški z namenom, da bi si zagotovil nadvlado nad njo. Ponižal jo je v spolni in reproduktivni objekt, iz tega pa sledi, da je postala njegova last: opravljati mora nižja in za družbo nepomembna dela, kot so rojevanje in vzgoja otrok, skrb za dom in družino. Ženska živi v 'slabi veri' glede svoje usode, saj je prepričana, da je to njena narava.

Na poti do njenega "svobodnega postajanja", do transcendence, jo torej po eni strani ovira družba, po drugi strani pa je v imanenci zaradi lastnega telesa: materinstvo je tisto, ki jo priklepa na zasebno sfero in ji ne omogoča polne udeležbe v javnosti.¹⁸ Tako družbeni kot materinski podrejenosti se po de Beauvoirjevi mora ženska zoperstaviti. Osvobodi se pa lahko samo, če se tega svojega stanja zaveda in zase prevzame odgovornost. Toda ker so ženske preveč razpršene po svojih domovih, se morajo začeti zbirati in skupaj začeti revolucijo.¹⁹

Ideje, ki jih je širila o ženskosti in materinstvu, so bile za javnost šokantne in so dolgo ostale nesprejete. A Simone de Beauvoir je pogosto potovala v ZDA in tam navduševala ameriške feministične kroge. Iz njih je nastalo mogočno žensko gibanje, ki je začetne ideje o podrejenosti črpalo od Beauvoirjeve, voljo do aktivizma pa so mu dajala afroameriška gibanja, ki so se razvijala v tem obdobju in so imela v šestdesetih ključno vlogo med protesti v ZDA.

Znotraj feminističnega gibanja v ZDA sta se pojavili dve imeni, ki sta nadaljevali marksistično interpretacijo spolne razlike: Shulamith Firestone in Kate Millett.

KATE MILLETT IN SHULAMITH FIRESTONE

Millettova je tako kot Marx, Engels in de Beauvoirjeva videla ženskega 'zatiralca' v patriarhatu. V svoji knjigi *Sexual Politics* je

predvsem trdila, da se boj ne sme biti samo v zunanji sferi. Po njenem je tudi zasebno postalo politično. Odnos med moškim in žensko je namreč oblika politične nadvlade tudi v najbolj intimni sferi: spolni odnos ni dejanje užitka ali porajanja življenja, ampak politično dejanje, ki zagotavlja, da se nadaljuje nadvlada moškega nad žensko. V 'spolnem zatiranju' je Millettova videla prvo obliko dominacije, ki je starejša od vseh drugih, zato se je proti njej treba boriti pred vsemi drugimi. Samo uničenje patriarhata namreč lahko omogoči žensko revolucijo, ki bo *spolna revolucija*.

Njena sodobnica, Shulamith Firestone, pa je sovražnika ženske doživljala nekje drugje. V svoji knjigi *The Dialectics of Sex* je trdila, da je ženski problem globlji od moškega zatiranja. Korenine ženske podrejenosti so namreč v biološki razliki med moškimi in ženskami. Narava je očitno postavila žensko v šibkejši položaj kot moškega, ko ji je dodelila reproduktivno vlogo, zaradi česar mora ženska po nosečnosti in porodu skrbeti za otroka in ga dojit, kar so telesne naloge, to pa je negotov in zahteven položaj, v katerem potrebuje moško zaščito. Materinstvo je reproduktivno 'suženjstvo', ki ga je določila biologija. Narava je tista, ki žensko pušča v podrejenem položaju, pasivnosti in odvisnosti. A če je narava tista, ki jo je pustila v tem nesrečnem položaju, jo bo kultura osvobodila. In kultura je tukaj mišljena v smislu spremembe družbe in vlog ter novih tehnologij, ki bodo žensko odrešile spolnosti in materinstva.²⁰

Drugi val feminizma je torej žensko ločil od njenega poslanstva s tem, ko ji je ponujal, naj se odtuji od lastnega telesa. Skupna poteza feministk pri uresničevanju njihovega načrta pa je bila zahteva po prosto dostopnem splavu in kontracepciji na zahtevo, obsodba moškega nasilja in nova razmišljanja o spolnosti.

Prepričanja feministk so temeljila zgolj na filozofskih in zgodovinskih razlagah. Za to, da ženska identiteta/narava ne obstaja in da je spol zgolj pripisan s strani patriarhalne družbe, pa so jim manjkali znanstveni dokazi in ustrezna terminologija.

Plečnikov steber, Praga

NOVI IZRAZI

Neodvisno od feminizma pa so raziskovalci spolne identitete John Money, Robert J. Stoller in Evelyn Hooker v šestdesetih in sedemdesetih prišli na plan z novimi izrazi na področju spola, ki so jih razvili znotraj svojih strok. Dr. Money iz bolnišnice John Hopkins v Baltimoru, ki se je ukvarjal z interseksualci²¹ in pri njih ugotavljal, kateri dejavnik najmočnejše vpliva na razvoj spolne identitete, je iz slovnice prevzel izraz *gender* in mu pripisal družbeni, t.j. psihosocialni pomen. Družbeni spol naj bi predstavljal zunanje značilnosti in notranje občutke, primerne za moški ali ženski spol. Money si je kasneje izmislil še izraz *gender role* (spolna vloga), t.j. skupek vsega, kar posameznik dela ali reče, da bi drugim in sebi naznanil stopnjo svoje moškosti ali ženskosti.²²

Robert J. Stoller s Kalifornijske univerze v Los Angelesu je pri svojih raziskavah z interseksualci in transeksualci razločeval med biološkim spolom (*sex*) in družbenim spolom (*gender*).²³ Evelyn Hooker, profesorica psihologije tudi s Kalifornijske univerze, pa je pri svojem delu s homoseksualci razvila pojem *gender identity* (spolna identiteta). Ta pomeni občutek, ki ga posameznik ima o sebi kot o moškem ali ženski.

FEMINIZEM IN DR. JOHN MONEY

Okrog leta 1970 so se feministke na eni izmed konferenc spoznale z Dr. Johnom Moneyem, ki je v tistem času razvijal novo teorijo o spolni identiteti. Njegova ideja je temeljila na predpostavki, da se novorojenček rodi psihoseksualno nevtralen oz. da je njegov spol dovolj fluiden, da mu do tretjega leta starosti lahko privzgojimo bodisi moški bodisi ženski spol. Torej, zgolj starši in družba oblikujejo otroke v moške ali ženske. Biološka komponenta spola – kromosomi, gonadi, hormoni, zunanji in notranji spolni organi – pa predstavljajo le neke vrste 'plastiko', ki jo je mogoče ali spregledati (kromosome) ali naknadno po želji spremeniti.²⁴

Dr. Money je sicer dobro poznal prenatalne in postnatalne učinke hormonov na telo,²⁵ toda bil je prepričan, da telo ni dovolj spolno določeno, da bi lahko z gotovostjo rekli, ali je nekdo moški ali ženska. Po njegovem je vzgoja tista, ki v možganih oblikuje mentalne sheme, kaj pomeni biti moški/ženska in to preko potrjevanja/nepotrjevanja in sprejemanja/nesprijemanja s strani okolice. Ta interakcija med posameznikom in družbo (starši, kultura, družba) je ključnega pomena, saj lahko istega posameznika (otroka) pripelje bodisi do moškosti bodisi do ženskosti.

Feministke so v Moneyevi teoriji videle znanstveno razlago, da spolna razlika ni stvar narave, ampak vzgoje. Moneyeva teorija in feministično gibanje sta se tako rekoč zlila v eno: moški in ženska sta si v osnovi povsem enaka, različne ju je naredila le družba s svojimi vzorci in pričakovanji. Vse vidne razlike med njima pa so le stvar priučenosti.²⁶ Kar pomeni, da jih je z vztrajnim revolucionarnim gibanjem in s pomočjo prevzgoje moč preseči.

Moneyeva teorija o spolu je veljala za resnično več desetletij, vse dokler ni dr. Milton Diamond leta 1995 razkril, da ni znanstvena. Toda za ustavitev širjenja nove ideologije spola je bilo prepozno. Feministke so namreč že v sedemdesetih zasedle pomembna mesta na univerzah in tako so se rodili novi družboslovni oddelki, kot so ženske študije (*Women's studies*) in kasneje študije spola (*Gender studies*).

VPLIV FRANKFURTSKE ŠOLE

Vkontekst vpliva na študente v šestdesetih in sedemdesetih letih v ZDA (in posledično na spolno revolucijo leta 1968) pa moramo vključiti tudi intelektualce, ki so prihajali iz t.i. Frakfurtske šole. Gre za Theodora W. Adorna, Herberta Marcuseja, Wilhelma Reicha, Erica Fromma in mnoge druge, katerih namen je bil preko kulturnega marksizma, ki so ga omenjeni intelektualci združili s psihoanalizo, prestrukturirati družbo.²⁷

Psihoanalitik Reich,²⁸ učenec Sigmunda Freuda, se je v svojih delih skušal osvoboditi tradicionalnih stališč do spolnosti in dokazoval, kako so psihološko in družbeno škodljiva. Monogamija je po Reichu nastala iz "koncentracije bogastva v eni roki", ali kakor piše Engels, nastala je iz potrebe "zapustiti ta bogastva otrokom tega in nobenega drugega moža". Privatno-gospodarska družba je torej tista, ki ima interes za seksualno zatiranje, saj ga potrebujemo za ohranitev trajnega monogamnega zakona in patriarhalne družine.²⁹ Le spolno osvobodjena družba se bo osvobodila razredne premoči.

Podobno je trdil Herbert Marcuse:³⁰ Freudovska 'polimorfna perversnost' je napačno ukalupljena v monogamnem zakonu, ki samo še pospešuje podrejanje družbenim pravilom in patriarhalno obsedenost z delom.³¹ Neomarksisti so bili prepričani, da patriarhalna, avtoritarna družina in njena 'represivna morala' služi zgolj interesom vladajočega razreda. Ta družba je dodatno še krščansko-dogmatična, spodbuja vrednote, tradicionalno moralo in je po Marcuseju netolerantna in polna predsodkov do manjšin. Zato se je Marcuse posvetil slednjim (geji, lezbijke, itd.), saj je po eni strani v njih videl zatiranje in depriviligirane, po drugih strani pa so bili zanj nosilci netradicionalnega pogleda na svet in rušilci obstoječe strukture, s tem pa so v gon pognale kulturno revolucijo.

JUDITH BUTLER IN KVIR TEORIJA

V začetku devetdesetih je zadnjo instanco teorije spola predstavila Judith Butler, za katero ne moremo več reči niti, da je feministka ali post-feministka. Njeno izhodišče je namreč zanikanje vsega, kar je pri človeku naravnega, stabilnega in nespremenljivega. V svoji filozofiji, ki temelji na Michelu Foucaultu,³² celo trdi, da nam spolna identiteta ni poznana, saj kot taka niti ne obstaja. Je le iluzija.³³

Gre za novo razumevanje tako telesnosti kot družbenega spola: po Butlerjevi sta oba

produkt družbe in le na zunaj videti resnična. V resnici pa sta nenaravna, neobstoječa in umetna. Tako spol pri Butlerjevi postane 'performativen': oblikujejo ga prekinjena dejanja, geste in vedenja, ki jih povezujemo z biološkim spolom. Ta dejanja pa se morajo nenehno ponavljati, da lahko definiramo, kdo je moški in kdo ženska. Brez teh stalnih ponavljanj, ki še zdaleč niso naključna, temveč nenehno regulirana, spola namreč sploh ne bi bilo.

Butlerjeva tudi telo dojema kot družbeni konstrukt.³⁴ Le-tega naj bi proizvajal družbeni spol in sicer iz ponavljajočih se dejanj in besed, ki so proizvod prisilnih regulativnih shem. Pri tem pa izpostavlja največji problem: družbeni spol (ki ga regulirajo prisilne sheme) 'sili' telo v tog sistem dveh spolov – v moške in ženske. To za filozofinjo pomeni "nasilje nad telesom in nad dejanji," saj duši nagone in preprečuje željam, da bi se izrazile v polnosti. V tem smislu filozofinja nasprotuje tudi spolni binarnosti in se nagiba k polimorfizmu kvir, ki povišuje množinski izraz 'spolne identitete' (*sexless*, brezspolni, *multigender*, mnogospolni, itd.).³⁵

Poststrukturalistka pa ni samo izničila telo, ampak tudi subjekt. Ta obstaja samo, ko dela oziroma ko ponavlja dejanja, ki so mu naložena. A tako kot se njegova dejanja izničijo že med samo akcijo-interakcijo, tako se z njimi izniči tudi sebstvo subjekta, 'doerja'.³⁶ Filozofinja torej razpušča vse tradicionalne filozofske kategorije subjekta – eden, resničen in razumski. Nadomesti pa ga z razbitino brez središča in reda. Postane točka, kjer se križajo zmedene, fluidne in nestalne identitete.

Torej, prišli smo do zadnje točke teorije spola, ko ne obstajajo ne moški, ne ženske, ne moška, ne ženska telesa, ne moške, ne ženske vloge, ampak le obvezni in ponavljajoči se recitali in paradije, ki jih nalagajo dominantne moči v družbi.

Butlerjeva se odmakne od česarkoli vidnega in otipljivega. Če je feminizem drugega vala še priznaval naravne danosti, kot sta dve različni telesi, pa pri Butlerjevi pride do radikalne preusmeritve pozornosti

na raven diskurza in jezika kot mesta, kjer se definira spolna identiteta, če o njej sploh še lahko govorimo. Butlerina teorija o spolu kot o performansu pa danes predstavlja podlago za vse spole, ki ne spadajo v binarni sistem moških in žensk.

FEMINIZEM DOSEŽE SAM SVETOVNI POLITIČNI VRH

Teorija spola pa ni ostala samo med njenimi 'izumitelji' in aktivisti, ampak je v devetdesetih vstopila tudi v politiko in posledično v naša življenja. Odločilen korak se je zgodil na 4. svetovni konferenci žensk, ki ga je leta 1995 pripravila Organizacija združenih narodov.

Feministke so v Pekingu dosegle, da so v zaključnem dokumentu odpravili besedo 'sex' (ang. biološki spol) in jo zamenjali z besedo 'gender' (družbeni spol). Mnogim, ki so bili na konferenci prisotni, ta zamenjava ni bila povsem jasna, saj ni bila izrecno razložena. Nekateri od njih so bili prepričani, da je do zamenjave besede prišlo zgolj zaradi 'lepšega' ('sex' v angleščini namreč pomeni tudi spolno dejanje, spolni odnos). Spet drugi pa so si pod tem novim pojmom predstavljali 'moški in ženski spol'.

Združeni narodi so tako med prvimi na svetu prevzeli strategijo 'gender' (imenovano gender mainstreaming), katere namen je bil vzpostaviti enakost med spoloma ('gender balance') na vseh družbenih področjih in v vseh institucijah, še posebej znotraj izobraževalnih sistemov.³⁷

Ključno vlogo pri tem procesu manipulacije igrajo močni LGBT lobiji, ki so prisotni v glavnih evropskih institucijah ter v nevladnih organizacijah po vsej Evropski uniji, ZDA in tudi v nekaterih državah tretjega sveta.

ZAKLJUČEK

"Vsvetu, iz katerega skušajo odstraniti Boga, postane nemogoče predstavljati si spolno razliko", pravi kardinal Angelo

Scola.³⁸ Francoski psihoanalitik in duhovnik ter avtor knjige *Teorija spola*, Tony Anatrella, pa to misel dopolni:

"Kadar družba izgubi smisel za spolno razliko, izgubi smisel za resničnost in zblazni. Namesto da bi poskušala združevati, kar se med seboj dopolnjuje – vzpostavljati vezi med spolno različnostjo moškega in ženske – družba vzpostavlja nerazlikovanja, ločuje, spodbuja nasprotovanja in tako ostaja v predstavnih zmedenosti."³⁹

Vsakemu moškemu in ženski je danes postavljeno isto vprašanje, kot je bilo postavljeno tudi Adamu in Evi: boš stopil na stran Boga ali proti Njemu? Boš stopil v njegov red in sprejel, da je spolna razlika nekaj bistvenega zanj, ali ne?! Kajti človek ni neki jaz kot samostojna celota, ki šele naknadno vstopi v odnos z drugim, ampak je odnos z drugim zanj notranji in konstitutiven. "Ta posamezen človek je človek kot duša, ki oblikuje telo, kot moški, ki je polariziran na žensko, kot posameznik, ki je polariziran na skupnost."⁴⁰ Razlika je torej najprej v človeku samem, ki kliče po drugem, kajti samo skupaj lahko doumeta pomen spolne različnosti, ki je v podarjajoči se ljubezni in rodovitnosti.

1. L. Irigaray, *An Ethics of Sexual Difference*, The Atlantic Press, London 2000, str. 5.
2. <https://www.lifesitenews.com/news/austrian-bishop-pope-francis-told-me-gender-ideology-is-demonic>.
3. http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2012/december/documents/hf_ben-xvi_spe_20121221_auguri-curia.html.
4. 21. marca 2015 na srečanju z mladimi v Neaplju. Preostale omembe teorije spola: 27. julija 2016 v Krakowu, 2. oktobra 2016 v Gruziji. In o ideoloških kolonizacijah: homilija v Domu sv. Marte 21. in 23. novembra 2017.
5. K. Millet, *Sexual Politics*, University of Illinois, Press, Urbana-Chicago 1969.
6. S. de Beauvoir, *The Second Sex*, Alfred A. Knopf, New York 2010.
7. Isti.
8. M.A. Peeters, "Current Proposals and the State of Debate," v: *Men and Women. Diversity and Mutual Complementarity*, Libreria editrice vaticana 2006, str. 77.
9. Benedikt XVI., *Ljubezen v resnici*, 26, v knjigi: T. Anatrella, *Teorija spola*, Novi svet, Ljubljana 2015, str. 21.

10. Ime teorije spola ji je leta 1990 dodelila Judith Butler v svoji knjigi *Težave s spolom: feminizem in subverzija identitete*.
11. Utopija brezrazredne družbe. Spomniti se moramo, da je Marxova in Engelsova filozofija zgodovine radikalno materialistična. Človek ni nič več kot le izrastek materije brez duhovnih ali moralnih vrlin, ki bi ga presegale. Srce marksizma je dialektični materializem. Vse, kar obstaja, je materija v gibanju in dialektika je zakon nenehnega gibanja materije. Njen zgodovinski izraz je razredni boj med buržuazijo in proletariatom.
12. F. Engels, *Izvor družine, privatne lastnine in države II*. [IV.] Družina, 4. Monogamna družina. Na strani: https://www.marxists.org/slovenian/marx-engels/1884/privatna_lastnina/poglozd.htm
13. Isti.
14. Ženska mora biti v ciklu nenehnih nosečnosti, opravljati gospodinjska dela in v družbi nima mesta.
15. F. Engels, *Izvor družine, privatne lastnine in države II*. [IV.] Družina, 4. Monogamna družina.
16. Engels je svoje teorije utemeljil na psevdo-znanstvenih iznajdbah angleškega etnologa Lewis Henry Morgan (1818-1881), ki je trdil, da je zgodovina prešla iz matriarhata (ki je veljal za izvirno obliko družinskega bivanja) k patriarhatu. A dokazano je bilo, da je šlo za nezanesljiva antropološka opažanja.
17. Drugi val feminizma se prične s Simone de Beauvoir, po izidu njene knjige *Drugi spol*.
18. De Beauvoirjeva v materinstvu ne vidi nič pozitivnega, še manj pa privilegiranega. Samo zatiranje, ki se odraža v materinskih funkcijah.
19. S. de Beauvoir, *The Second Sex*, Alfred A. Knopf, New York 2010.
20. Prim. L. Palazzini, *Sex/gender: gli equivoci dell'uguaglianza*, G. Giappichelli Editore, Torino 2011, str. 53-54.
21. Danes jih imenujemo interseksualci: osebe, ki imajo atipičen razvoj spolnih kromosomov, spolnih žlez, reproduktivnih organov in kanalov ter genitalij.
22. Gre za misli, besede, dejanja, ki nakazujejo sprejem družbene vloge znotraj določenega zgodovinsko-kulturnega konteksta.
23. Avtor knjige: *Sex and Gender* (1968). Znan je po uvedbi termina *gender identity* na Mednarodnem psihoanalitičnem kongresu leta 1963 v Stockholmu na Švedskem.
24. V primeru hormonske in kirurške spremembe spola je za dr. Moneya veljalo, da se duševnost (vedenje) prilagodi tem spremembam, če je le vzgoja dovolj vztrajna. Svojo teorijo je Money želel potrditi s pomočjo Davida Raimerja, ki je pri osmih mesecih po nesreči ostal brez spolnega uda. Šlo je za zdravo razvitega dečka (in ne interseksualca), ki ga je dr. Money s pomočjo vnaprejšnje indoktrinacije staršev vzgajal kot deklco Brendo. Toda z leti je postalo jasno, da je to katastrofalno vplivalo na psihosociološki razvoj tega fantka in na njegovo celotno družino. V času pubertete je David prešel nazaj v svoj prvoten, moški spol. Money pa je, ne da bi ostal v stiku z družino Raimer, Davidovo zgodbo še naprej navajal v knjigah in strokovnih člankih kot uspešen primer, da je biologija spremenljiva in da ključno vlogo pri oblikovanju spolne identitete igra vzgoja. Več o Davidu Raimerju v knjigi: J. Colapinto, *Bruce, Brenda, David. Deček, ki so ga vzgajali kot deklco*, Založba Družina, Ljubljana 2017.
25. Dr. Money skupaj s svojimi kolegi človeka ni dojemal kot celoto, katere duševnost in telesnost se razvijata vzajemno, od spočetja naprej. Neločljiva povezava med endokrinologijo in razvojem možganov ter njunim vplivom na razvoj posameznikove psihe in vedenja mu ni predstavljala tematike, v katero bi se poglobljaj. Raje je po svoje izračunaval človekove sestavne dele ter verjel, da se bo psiha prilagodila novo postavljenim kemičnim in kirurškim spremembam, če bo le vzgoja dovolj persistentna.
26. Hoja, drža, okusi, interesi, zanimanja, način oblačenja, govorjenja, čustvovanja, vzpostavljanja odnosov, vloge znotraj partnerstva in družine, itd.
27. Leta 1923 so v Frankfurtu ustanovili Inštitut za družbene raziskave. Ker pa so bili judje, so pobegnili pred nacizmom in nadaljevali s širitvijo svojih idej v ZDA. Leta 1943 so Inštitut ponovno odprli v New Yorku, in sicer v okviru Kolumbijske univerze. Bili so profesorji in njihove radikalne ideje so prežemale misli mladih študentov: odpraviti z družino, ki predstavlja zatiralsko strukturo, ženski omogočiti pravico do splava, t.i. 'victim groups' - črncem, ženskam, gejem - omogočiti, da se sliši njihov glas in da izstopijo iz skupine neprivilegiranih.
28. Reich pripada drugi generaciji Freudove šole psihoanalize. Psihoanalizo je skušal razlagati in celo združiti z marksizmom, pri čemer je zagovarjal trditev, da je izvor človekovega nemira pogojen s spolnim in socialnoekonomskim stanjem posameznika.
29. Prim. F.J. Contreras – D. Poole, *Nove Levica in krščanstvo*, Založba Družina, Ljubljana 2015, str. 47.
30. Marcuse je bil nemški filozof in sociolog. V petdesetih je bil najbolj znan po svoji knjigi *Eros in civilizacija*, v kateri predlaga linije za konstrukcijo nerepresivne družbe, ki si Erosa ne bo podrejala, ampak bo potrdila načelo užitka namesto načela realnosti. Marcuse je bil predavatelj na številnih univerzah po ZDA. Zelo priljubljen je bil med študenti, večkrat je na njihovih protestih imel tudi govor. Ti so med drugim vplivali na študentsko in spolno revolucijo leta 1968.
31. Prim. L. Palazzini, *Sex/gender: gli equivoci dell'uguaglianza*, G. Giappichelli Editore, Torino 2011, str. 57 in R. De Mattei, *Gender Diktat. Origini e conseguenze di un'ideologia totalitaria*, Solfanelli, Chieri 2014.
32. Filozof Michel Foucault (1926-1984) je raziskoval "zgodovinsko produkcije resnice", pisal teorije o družbeni (politični) moči in razmerju med vedenjem in močjo.
33. J. Butler, *Težave s spolom: feminizem in subverzija identitete*, Založba Škuc, Ljubljana 2001, str. 149.
34. Po Butlerjevi je telo le pasivno orodje, dovzetno za zunanji pomen.
35. Butlerjeva enako pravi za heteroseksualnost, ki jo skupaj z obstojem moškosti in ženskosti dojema kot privilegirano stanje v družbi. Z njenega vidika, smo zaradi tega privilegija še vedno pod vplivom 'heteronormativne norme'.
36. Prim. L. Palazzini, *Sex/gender: gli equivoci dell'uguaglianza*, str. 79.
37. M.A. Peeters, "Current Proposals and the State of Debate", str. 92.
38. A. Scola, *Poročna skrivnost*, Celjska Mohorjeva družba, Celje-Ljubljana 2014, str. 33.
39. T. Anatrella, *Teorija spola*, str. 19.
40. Isti.